

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Міські дослідження: теорія і практика

Шифр та назва спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування	Інститут ННІ соціально-гуманітарних технологій
Освітня програма Цифрове врядування	Кафедра Соціології і публічного управління (305)
Рівень освіти Бакалавр	Тип дисципліни Професійна, вибіркова
Семестр 4	Мова викладання Українська

Викладачі, розробники

Сутула Оксана Анатоліївна

[Oksana.Sutula Oksana.Sutula@khi.edu.ua](mailto:Oksana.Sutula@khi.edu.ua)

Старша викладачка кафедри соціології і публічного управління

Авторка понад 30 наукових і навчально-методичних публікацій. Курси: «Соціологія політики», «Соціологія економіки», «Соціальний аудит в організації», «Історія соціології».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/)

<http://web.kpi.kharkov.ua/sp/professors-ko-vikladats-kij-sklad/>

Загальна інформація

Анотація

Курс фокусується на вивченні управлінських, соціальних явищ у контексті урбанізації. Особливу увагу приділяється сучасним викликам, з якими стикаються міста, включаючи екологічні питання, проблеми безпеки та інтеграції різних соціальних груп. Вивчення курсу сприятиме формуванню цілісного розуміння урбаністичних процесів і готує студентів до активної участі в розробці стратегій розвитку міст та вирішення соціальних проблем і прийняття управлінських рішень.

Мета та цілі дисципліни

Ознайомити студентів з теоретичними основами міських досліджень, навчити вірно орієнтуватися в урбаністичній площині, підготувати до активної участі в проведенні соціологічних досліджень в місті, надання пропозицій щодо прийняття управлінських рішень. Розвиток здібностей розуміння відносин і процесів при управлінні в місті; набуття навичок і вмінь практичного застосування теоретичних, прикладних та інструментальних компонентів управління.

Формат занять

Лекції, лабораторні роботи, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

- ЗК1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
- ЗК 8. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- ЗК 13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).
- СК 9. Здатність впроваджувати інноваційні технології.
- СК 10 Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.
- СК 11. Здатність у складі робочої групи проводити прикладні дослідження в сфері публічного управління та адміністрування.

Результати навчання

- РН 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.
- РН 4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.
- РН 12. Уміти налагодити комунікацію між громадянами та органами державної влади і місцевого самоврядування.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички наступних дисциплін: "Політологія", "Вступ до спеціальності. Ознайомча практика", "Соціологія".

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Під час проведення лекційних занять з навчальної дисципліни передбачено застосування таких методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод (демонстрація на екрані слайдів презентацій, візуалізації навчального матеріалу); метод проблемного викладення; частково-пошуковий, або евристичний метод (лекції за окремими темами викладаються в проблемній формі). Під час проведення семінарських занять застосовується: репродуктивний метод (засвоєння базових понять курсу); частково-пошуковий, або евристичний метод (під час підготовки індивідуальних проєктів); дослідницький метод (студенти самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть дослідження, виміри та виконують інші пошукові дії для створення презентації на задану тему). Семінарські заняття можуть бути побудовані у формі дискусії.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Сутність і роль проведення міських досліджень.

Міські дослідження як соціальне явище. Структура і функції досліджень. Об'єкт і предмет міських досліджень. Її взаємодія з іншими науками. Категорії та завдання. Теоретичні та прикладні міські дослідження. Методи міських досліджень

Тема 2. Класичні і сучасні урбаністичні теорії

Чиказька школа соціології: екологічний підхід до міста. «Право на місто» Анрі Лефевра та Девіда Гарві. Концепції «Креативного міста» (Р. Флоріда) та «Розумного міста» (Smart City).

Тема 3. Міська семіотика та сприйняття простору

Кевін Лінч та «Образ міста»: шляхи, межі, райони, вузли та орієнтири. Психогеографія та фланерство: як ми відчуваємо міське середовище. Місто як текст: читання культурних кодів архітектури.

Тема 4. Публічний простір та його трансформації.

Типологія публічних просторів: площі, парки, «треті місця». Процеси приватизації та комерціалізації міського простору. Інклюзивність та доступність: місто для всіх груп населення.

Тема 5. Соціальні виклики: джентрифікація та сегрегація

Механізми джентрифікації: витіснення і оновлення. Соціальна нерівність у просторі та формування «гетто». Конфлікти в місті: боротьба за ресурси та територію.

Тема 6. Екологія та сталий розвиток міст

Концепція компактного міста проти розростання (Urban Sprawl). Блакитна та зелена інфраструктура: адаптація до кліматичних змін. Стала мобільність: пріоритет пішохода, велосипеда та громадського транспорту.

Тема 7. Методи міських досліджень

Якісні методи: спостереження, інтерв'ю, ментальні карти. Кількісні дані: Big Data в урбаністиці та GIS-технології. Тактичний урбанізм як метод швидких змін.

Тема 8. Міське планування та партисипація

Участь громади у прийнятті рішень (партисипативне бюджетування, воркшопи). Стратегічне планування vs Генеральний план. Майбутнє міст: сценарії розвитку в постіндустріальну епоху.

Теми практичних занять

Тема 1. Генеза міста: від поліса до мегаполіса

Еволюція міських форм: античне місто, середньовічний замок, індустріальний центр. Теорії виникнення міст: економічний, безпековий та сакральний аспекти. Соціальна морфологія міського простору. Управлінський аналіз морфології міста. Порівняння радіально-кільцевої та сітчастої забудови. Вплив історичної спадщини на сучасну структуру. Ідентифікація «швів» та розривів у міській тканині.

Тема 2. Класичні і сучасні урбаністичні теорії

Хто є справжнім «власником» міського простору за А. Лефевром? Приклади боротьби за право на місто в українському контексті. Роль соціальних рухів у трансформації сучасних мегаполісів.

Тема 3. Глобальні міста та нерівність.

Чому глобалізація призводить до поляризації доходів у великих містах? Феномен «міст-дублерів» та периферійний урбанізм. Вплив транснаціональних корпорацій на локальну міську культуру. Розробка соціологічного дослідження за даною темою.

Тема 4 Сегрегація та закриті спільноти

Соціальні причини появи «парканів» та закритих ЖК в Україні. Як просторова ізоляція впливає на соціальну мобільність? Концепція «чужого» у міському середовищі. Розробка соціологічного дослідження за даною темою.

Тема 5. Кейс-стаді: Джентрифікація

Пошук ознак джентрифікації у конкретному районі вашого міста. Хто виграє, а хто програє від ревіталізації старих промислових зон? Мистецтво як інструмент джентрифікації (Art-washing). Розробка соціологічного дослідження за даною темою.

Тема 6. Публічний простір та інклюзія

Чи є торговельні центри новими публічними просторами? Групи, які «невидимі» для міста: бездомні, мігранти, маломобільні групи. Дизайн, що виключає (Hostile architecture): приклади та етика. Розробка соціологічного дослідження за даною темою.

Тема 7. Візуальна соціологія міста

Читання міста через графіті, вивіски та рекламу. Як фотографія допомагає зрозуміти соціальний ритм вулиці? Семіотика занедбаних просторів та «руїн» індустріалізації. Розробка соціологічного дослідження за даною темою.

Тема 8. Проектування міських змін

Партисипація: як залучити мешканців до планування без маніпуляцій? Конфлікт інтересів між девелоперами, владою та громадою. Розробка соціологічного дослідження для вирішення локальної міської проблеми.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курспередбачає виконання індивідуального завдання у вигляді рефератів та представлення їх як презентацій за двома темами курсу, які студент вільно обирає з числа тем, які пропонуються або узгоджує з викладачем ініціативну тематику. Студент здійснює бібліографічний пошук, складає план презентації або ставить питання, на які треба отримати аргументовану відповідь, опанувавши джерела за темою, студент розкриває зміст питань та представляє виконану роботу на семінарі. Обсяг презентації – 16-25 слайдів, текст доповіді – 4-6 стандартних сторінок. Основний зміст презентації доповідається у вільній формі на семінарському занятті, і студент отримує оцінку (20 балів), що додаються до загального рейтингу.

Література та навчальні матеріали

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Рущенко І. П. Загальна соціологія : підручник / І. П. Рущенко. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004
2. Гіденс Е. Соціологія / Е. Гіденс / пер. з англ. В. Шовкун, А. Олійник; наук. ред. О. Іващенко. – К. : Основи, 1999. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/86796-dti-t-hto-h-doglyada.html>
3. Соціологія : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів – 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. В.І.Докаша. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 448 с. URL: <http://www.sociology.chnu.edu.ua/res/sociology/Soc.%20kafedr.%20posibnyk.pdf>
4. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів /В. І. Волович, М. І. Горлач, В. Г. Кремень та ін. – 6-те вид., - К: Центр учбової літератури, 2019 – 808 с.
5. Соціологія: Навч. посіб./За ред. С.О.Макеєва.-К.: Т-во «Знання», КОО, 2008. -566 с.
6. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства / П. Штомпка; пер. с польск. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://kneu.edu.ua/userfiles/inst_sociology/ZmD196st.pdf
https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/ndi/inst_sociology/novv/Shtompka/

Додаткова література

7. Агенти соціальних змін у суспільстві нестійкої інституціоналізації Колективна монографія К.: Інститут соціології НАН України, 2022. 330 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/book/maket-agenti-soczman-dlya-tipografii.pdf>
8. Гуменюк Л. Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. Т.1. Львів: ЛьвДУВС, 2019. URL: http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/ГуменюкЛ.СОЦІОЛОГІЯ_хрестоматія_т.1.1.pdf
9. Козирев М. П. К59 Соціологія: підручник / М. П. Козирев. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 656 с. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/437/1/%D0%9A%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%80%D1%94%D0%B2%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%202016.pdf>
10. Кузьменко Т. М. Соціологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 320 с.
11. Соболевська М. Рефлексивні процеси в сучасній теоретичній соціології: навчальний посібник. Київ: Міленіум, 2020. 108 с.
12. Рожанська Н. В. Загальна соціологічна теорія : навч. посіб. / Н. В. Рожанська, О. М. Дрожанова, О. А. Онофрійчук за наук. ред. І. А. Мейжис, В. Л. Гавелі. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 336 с. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/65/1/%D0%A0%D0%BE%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D.%20%D0%92.%20%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%82%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F.pdf>
13. Соціологія: навчальний посібник для студентів / Романенко М., СюйЦюань Яо. Соціологія: підручник. Київ: ЦНЛ, 2019. 808 с.

14. Соціологія: навчальний посібник для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання, що вивчають «Соціологію» / О. В. Горпинич, О. Ю. Клименко, Л. М. Москаленко, М. С. Труш, В. Ф. Ятченко Київ: ДУТ, 2019. 235 с.
15. Соціологічний енциклопедичний словник. URL: http://mirslouvrei.com/content_soc/poljarizacija-socialnaja-3620.html#ixzz2GjkJQipp
16. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й. Черниш та ін.]. Київ : «Каравела», 2020. 356 с. URL: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/Sotsiologhiia-Teorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
17. Танчин І. З. Соціологія : навч. посіб. / І. З. Танчин. – 3-тє вид., перероб. – К. : Знання, 2008. – 351 с. URL: <http://westudents.com.ua/knigi/572-sotsologiya-tanchin-I3.html>
18. Толстов І. В., Даніл'ян В. О. Соціологія: Навч. посібник. – Харків: УкрДУЗТ, 2018. – 284 с. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2451/1/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
19. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с. URL: <https://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/maket-vijna...2022dlya-tipografiiivse.pdf>
20. Черниш Н., Соціологія. Курс лекцій : підручник. - Львів : Кальварія, 2003. - 543 с. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcgglefindmkaj/https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/482997/mod_resource/content/1/%D0%A7%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%88%20%D0%9D.%D0%99.%20%D0%9A%D1%83%D1%80%D1%81%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9.pdf
21. Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. 400 с.
22. Introduction to Sociology 2e. 2017. Rice University Heather Griffiths, Fayetteville, North Carolina. Nathan Keirns, Zanesville, Ohio Eric Strayer, Salinas, California Copyright Year: 2015 . URL: <https://d3bxy9euw4e147.cloudfront.net/oscms-prodcms/media/documents/IntroductionToSociology2e-OP.pdf>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (30%) , поточного оцінювання (70%): 3 тестові роботи (по 10%), індивідуальні завдання (10%), контрольна робота (10%), презентації (20 %).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХП»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХП» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Володимир МОРОЗ

28.06.24

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Діна ТЕРЕЩЕНКО

28.06.24

